

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1421-14>.

5. Чепуренко Н.В. Законодавче забезпечення розвитку комп'ютеризації діловодства в банківських установах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dok.ucoz.com/publ/zakonodavche_zabezpechennja_rozvitku_kompjuterizaciji_dilovodstva_v_bankivskikh_ustanovakh/1-1-0-22.

Олександр Акімов, Тетяна Лугова
Одеський національний політехнічний університет
Одеса, Україна

ІСТОРИОГРАФІЯ ВИВЧЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА ПОТОКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті узагальнено досвід вивчення документаційних систем та потоків ВНЗ в Україні, визначені основні напрямки, протиріччя та перспективи вивчення питань документаційного менеджменту ВНЗ.

Ключові слова: історіографія, документаційні системи та потоки, документаційний менеджмент, вищий навчальний заклад.

В статье обобщен опыт изучения документационных систем и потоков вузов в Украине, определены основные направления, противоречия и перспективы изучения вопросов документационного менеджмента вуза.

Ключевые слова: историография, документационные системы и потоки, документационное менеджмент, высшее учебное заведение.

The article summarizes the experience of studying the documentation of systems and flows of universities in Ukraine, determined main directions, contradictions and prospects of studying the issues of documentation of management of the University.

Keywords: historiography, documentation systems and flows, Documentation management, university.

В умовах розвитку інформаційного суспільства та лавиноподібного зростання інформації, особливої гостроти набувають проблеми оптимізації роботи з документаційними системами та потоками будь-яких установ, підприємств, корпорацій, окремих господарств, адже кожна з них має свій певний набір функціональних підсистем документації й видів документів, сукупність яких складає її документаційний фонд. Упорядкована системна робота з

документаційними потоками установи вирішує проблеми фрагментованості наявних аналітичних даних, дублювання інформації, спрощує пошук необхідних документів та оптимізує їхнє використання та зберігання.

Актуальність дослідження визначається значенням, яке надається документаційним процесам в діяльності вищих навчальних закладів на сучасному етапі, оскільки здатність використовувати інтелектуальні ресурси і створювати нові знання є запорукою інтеграції вищої освіти в сучасний інформаційний простір та вимогою інформаційної економіки. Діяльність кафедри є важливою первинною ланкою в документаційному процесі вищого навчального закладу, тому вивчення її документаційних систем та потоків, вирішення завдань оптимізації роботи з ними, стане міцним підґрунтям для ефективної роботи закладу вищої освіти в цілому.

В документознавчій науці накопичений значний масив інформації та знань щодо теорії та історії документа (К.Г. Мітяєв, Н.М. Кушнарєнко, М.С. Слободяник, Ю.І. Палєха, В.В. Бездрабко та інші), різних аспектів діловодства (К.Г. Мітяєв, Л.В. Санкіна, В.Ф. Янкова, Т.А. Бикова, Т.В. Кузнецова, В.А. Кудряєв, Ф. Русанов та інші), теорії та практики управління документацією (М. Бакклєнл, О.А. Брильонєк, М.В. Ларін), сучасних правових проблем документування інформації (І.Л. Бачил), питань термінології в документознавстві та діловодстві (О.С. Белоус, Г.М. Швецова-Водка, В.Г. Спрінсян та інші), типології документів (А.В. Нєсова, М.Г. Зубков, Н.М. Кушнарєнко та інші), традиційного та електронного документообігу (М.П. Бєбильова, М.П. Ілюшенєко та інші).

Проблемам документаційного забезпечення управління підприємствами присвячена велика кількість публікацій наукового, практичного, навчального, довідкового та методичного характеру. Про документаційне забезпечення управління писали: В.І. Андрєєва, М.І. Баскаков, М. Кірсанова, Т.В. Кузнецова, А.В. Пшенєко, М.Ю. Рєгожин, Т.А. Бикова, А.С. Грінберг, А.М. Соєкова, М.В. Ларін, Н.І. Гончарова та багато інших.

Управління документацією як функція менеджменту здійснюється в умовах процесу прийняття рішень з досягнення обраної мети. Саме тому управління документацією тісно пов'язане з проблемами менеджменту, організаційними структурами, питаннями проектування та впровадження систем управління. Різні підходи до управління документованою інформацією запропоновані М. Баккенлом, М.В. Ларіним, Л.В. Санкіною, Е.С. Білоус, А.А. Брильонок, В.А. Качаловим та іншими авторами. Теорія та практика інформаційного забезпечення управління аналізувалися С.В. Афанасьєвим та В.В. Бароновим. Окремим науково-практичним напрямком є інформаційний менеджмент, що має свою самостійну історіографію (О.В. Матвієнко, О.В. Васюхін та А.В. Варзунов, М.П. Бобильова, В.Г. Спрінсян, Т.Л. Бірюкова та інші).

Науковцями розглядались також проблемні аспекти регламентації управлінських процедур та їхнього документування (Є.В. Сидоренко), офіс-менеджмента (І.В. Волгіна) та проектування форм службових документів (Б.А. Гольцев), досліджувались та розроблялись методи та алгоритми автоматизації документопотоків в корпоративних системах (О.Ю. Сілантьєва).

Науково розробленими та методологічними для вивчення документаційних систем та потоків ВНЗ є теорії документних ресурсів (Ю.М. Столяров), потоків та масивів (А.А. Соляник, В.В. Волобуєв), систем документації (М.П. Ілюшенко). У основоположних роботах К.Г. Мітяєва, М.В. Ларіна, Т.В. Кузнецової, А.М. Сокової неодноразово наголошувалося на важливості вивчення та узагальнення закономірностей розвитку систем документації, досвіду вдосконалення діловодства в різні періоди розвитку держави.

Питанням документаційного забезпечення однотипних об'єктів (органів місцевого самоврядування, сільгосппідприємств, сфери освіти, органів СНД, громадянського авіатранспортного комплексу, обчислювального центру та ін.) присвячені дисертаційні дослідження О.Ю. Мітченко, Г.Н. Зацепіна, Н.І. Архипової, Г.А. Аскольської,

І.В. Герасимової, Е.А. Морозова, Е.А. Степанова, Л.І. Тилінської, С.І. Тюльпанова, Н.В. Ліфанова, Є.В. Терентьєвої і деяких інших.

Значно нижчим є ступінь наукової розробленості актуальних питань документаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів. Примітно, що історіографічна база російського та казахстанського документознавства в цих питаннях є вельми багатою. Російськими вченими аналізувались проблеми становлення та розвитку документаційного забезпечення управління у сфері освіти (Г.А. Аскольська [2], Т.В. Судник [21]), кадровий склад закладів освіти та бібліотек (Л.В. Труханова [23]), інформаційні технології в освіті (І.Г. Захарова [6]), технології реалізації системи електронного документообігу ВНЗ (А.А. Андрейченко [1]). Важливою та фундаментальною є дисертаційна робота Є.В. Рюминої, яка досліджує професійну систему документації у галузі вищої освіти [19].

Сьогодні в російській науці активно розробляються питання менеджменту вищої освіти, у межах цього напрямку вченими розглядаються й документознавчі аспекти (С.Д. Резник [17; 18; 24; 25], Ю.С. Васильєв [3]). Яскравим представником цього напрямку є проф. С.Д. Резник, який видав серію праць «Менеджмент у вищій школі», що становить собою своєрідний методичний комплекс ректора. До цієї серії належать підручники [17; 18; 24; 25], де ВНЗ розглядається як складна комплексна система управління, детально аналізуються технології управління освітнім закладом (особливо роботі з персоналом), організації навчально-виховного процесу, методичної, наукової, соціальної роботи, підвищенню рівня організації діяльності на всіх рівнях організаційної структури ВНЗ (ректора, декана, завідувача кафедри, викладача), а також надані відповідні зразки документації.

Казахські дослідники-документознавці приділяють значну увагу проблемам електронного документообігу у ВНЗ (Г. Шимирбаєва, Ж.А. Муканова та З.С. Імангулова), адже з 2005 року в багатьох вищих навчальних закладах Казахстану вже впроваджені автоматизовані системи обліку освітніх функцій.

Дослідження українського досвіду документаційного забезпечення діяльності ВНЗ поживалися щонедавно, але все ще мають спорадичний характер, адже представлені, загалом, тезами доповіді та статтями. У 2002 році О. Віноградова у своїй статті доводить необхідність наукового обґрунтування та удосконалення інформаційно-документаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів [4]. У 2006 році Г. Пономарьова констатує процеси демократизації управління і контролю за ВНЗ [16]. У 2007 та 2008 рр. опубліковані тези доповіді Ю.П. Юхимченко про проблеми управління документацією ВНЗ в Україні [27] та зростання ролі такого управління [26], С. Наєнко у своїй статті аналізує механізми удосконалення організаційної структури управління ВНЗ [13], Ю. Супронюк описує аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі [22].

У 2009 році Г.В. Микиненко публікує тези доповіді про особливості функціонування кадрових документів в умовах навчального закладу [11]. До 2011 року належать вельми розгорнуті дослідження понять, функцій та властивостей документаційного забезпечення управління освітньої діяльності ВНЗ (Є. Галімова [5]), можливостей об'єднання навчальних ресурсів університетів для створення дистанційних лабораторних практикумів [15]. Цікавим та ґрунтовним є дисертаційне дослідження Ю. Якимюк комунікаційних аспектів ДЗУ ВНЗ [29; 30].

Наступні роки дослідження вчених мають більш конкретний, детальний характер: аналізуються стратегічні аспекти управління факультетом (А. Наливайко [14]), управлінські технології у ВНЗ (Р. Яценко [30]), оформлення ОРД у ВНЗ (В.Г. Спрінсян [20]), документаційне забезпечення роботи ВНЗ (О.В. Клименко [7]), а також історіографія питання (С.Х. Литвин [9]). Ще одним перспективним напрямком у вивченні документаційних процесів вищих шкіл є управління якістю освіти на основі нових інформаційних технологій (Є.М. Коротков [8]) та оптимізації їх документаційного забезпечення (Ю. Якимюк [28], Т.А. Лугова [10]).

Втім, незважаючи на розвинуту історіографію вивчення ДЗУ у ВНЗ, документаційні системи та потоки деканатів та кафедр ВНЗ ще не ставали предметом наукового інтересу. Втім, вивчення та класифікація цієї документації дозволить не просто оптимізувати, алгоритмізувати документаційну роботу освітнього закладу, але й стануть важливою основою для впровадження програми «Електронний університет», що консолідує всі управлінські, навчально-виховні, методично-наукові, господарські, рекламно-інформаційні та суто документаційні завдання та функції ВНЗ.

Таким чином, багатоаспектний аналіз літератури дозволив виявити ряд суперечностей між:

- практикою документування діяльності кафедр вищих навчальних вузів, що невпинно розвивається, і відставанням теоретичного осмислення проблем, існуючих у цій галузі;
- традиційною організацією документаційного забезпечення діяльності кафедри ВНЗ та об'єктивною потребою зміни її змісту, форм, методів, прийомів, засобів і технологій, обумовленої вимогами інноваційних інтегрованих систем менеджменту якості, що відповідають міжнародним стандартам ISO.

Зазначені протиріччя дозволяють сформулювати проблему дослідження: негайна потреба аналізу документаційних систем та потоків кафедр ВНЗ з метою розробки моделі документаційних потоків кафедри та формулювання рекомендацій для оптимізації системи документаційного забезпечення діяльності кафедри ВНЗ в умовах інтеграції в глобальний освітній інформаційний простір.

Література:

1. *Андрейченко А.А.* Технология реализация системы электронного документооборота вуза на основе объектно-ориентированной программной среды / А.А. Андрейченко // Новые информационные технологии : Тезисы докладов XVII Международной студенческой конференции-школы-семинара - М. : МИЭМ, 2009 - 399 с.
2. *Аскольская Г.А.* Становление и развитие документационного обеспечения управления в сфере образования в органах содружества независимых государств в 1991-2001 гг. : дис. канд. ист. наук по спец. 05.25.02 — Документалистика, документоведение, архивоведение / Г.А. Аскольская.—М. : ВНИИДАД. —2003.— 221 с.

3. *Васильев Ю.С.* Экономика и организация управления вузом : учебник / под ред. В.В. Глухова. - Изд. 3-е, испр. и доп. - СПб.: Лань, 2004. - 608 с.
4. *Виноградова О.* Інформаційно-документальне забезпечення діяльності вищих навчальних закладів – об’єктивна необхідність / О. Виноградова // Вісник книжкової палати. – 2002. - № 5. – С.34-36.
5. *Галимова Е.* Документационное обеспечение управления образовательной деятельности вуза : понятие, функции и свойства / Е. Галимова // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. / Київ. Нац. ун-т культури і мистецтв. – К. : Четверта хвиля, 2011. – Вип. 5. – С. 141-150.
6. *Захарова И.Г.* Информационные технологии в образовании : учеб. пособие для студ. высш. учеб. зав. / И.Г. Захарова. — 3-е изд. — М. : Издательский центр «Академия», 2007. — 192 с.
7. *Клименко О.В.* Документаційне забезпечення роботи ВНЗ в умовах Болонського процесу / О.В. Клименко // Информационное образование и профессионально-коммуникативные технологии XXI века : сб.матер. VI Междунар. научно-практ. конф., Одесса, 12-14 сентября 2013 года / под общ. ред. В.Г. Спрінсяна. – Одесса : Симэкс-Принт, 2013. –123-125 с.
8. *Коротков Э.М.* Управление качеством образования : учеб. пособие по спец. "Упр. образованием", "Менеджмент организации" / Гос. ун-т упр. - 2-е изд. - М. : Акад. Проект, 2007. - 320 с.
9. *Литвин С.Х.* Документаційне забезпечення управління вищим навчальним закладом як чинник надання якісної освіти та доступності знань (історіографічний аналіз) / С.Х. Литвин // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2013. – № 1. – С. 4-8.
10. *Лугова Т.А.* Особливості впровадження систем TQM для оцінки якості вищої освіти / Т.А. Лугова, Д.В. Зубкова // Наука в інформаційному просторі : матер. X Міжнар. наук.-практ. конф., 20–21 листоп. 2014 р. : у 3 т. – Дніпропетровська : Біла К. О., 2014. – Т. 1 : Гуманітарні науки. – 2014. – С. 45-47.
11. *Микиненко Г.В.* Особливості функціонування кадрових документів в умовах навчального закладу / Г.В. Микитенко // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 19-21 трав. 2009 р. / Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – К., 2009. – С. 49-50.
12. *Муканова Ж.А.* Электронный журнал как средство учета учебных занятий и успеваемости студентов в вузе [Электронный ресурс] / Ж.А. Муканова, З.С. Имангулова. — Режим доступа : http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Informatica/40677.doc.htm
13. *Наєнко С.* Удосконалення організаційної структури управління державним вищим навчальним закладом / С. Наєнко // Освіта і управління. – 2007. – Т.10. – С. 61-67.

14. *Наливайко А.* Стратегічні аспекти управління факультетом в умовах турбулентного середовища / А. Наливайко // Вища школа. – 2012. – № 1. – С. 86-92.
15. *Об'єднання навчальних ресурсів університетів для створення дистанційних лабораторних практикумів* / Ю. Жарких та ін. // Вища школа. – 2011. – № 10. – С. 71-81.
16. *Пономарьова Г.* Демократизація управління і контролю за вищим навчальним закладом / Г. Пономарьова // Вища школа. – 2006. – № 5– 6. – С. 3-9.
17. *Резник С. Д.* Преподаватель вуза: технологии и организация деятельности : учеб. пособие для системы доп. образования / под общ. ред. С. Д. Резника. - М. : ИНФРА-М, 2010. - 389 с.
18. *Резник С.Д.* Управление кафедрой : учебник для системы доп. образования / Пензенский гос. ун-т архитектуры и стр-ва. - 2-е изд., перераб. и доп. - М. : ИНФРА-М, 2008. - 635 с.
19. *Рюмшина Е.В.* Отраслевая система документации в сфере высшего профессионального образования : дисс. канд.пед.н. по специальности 05.25.02 / Е.В. Рюмшина. – Краснодар, 2011. – 180 с.
20. *Спрінсян В.Г.* Оформлення організаційно-розпорядчої документації в ОНПУ: рекомендації щодо вдосконалення / В.Г. Спрінсян, Т.Л. Бірюкова, Ю.В. Райкоглова // Информационное образование и профессионально-коммуникативные технологии XXI века : сб.матер. VI Междунар. научно-практ. конф., Одесса, 12-14 сентября 2013 года / под общ. ред. В.Г. Спрінсяна. – Одесса : Симэкс-Принт, 2013. –С. 26-33.
21. *Судник Т.В.* Документационное обеспечение управления образованием Ханты-Мансийского автономного округа Югры : дис. канд. ист. наук 05.25.02 / Т.В. Судник. — М. : ВНИИДАД, 2008.—228 с.
22. *Супронюк Ю.* Використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі / Ю. Супронюк // Досвід організації та активізації навчального процесу на основі впровадження інноваційних технологій : зб. матер.навч.-метод. Конф. 5-8 лютого 2008 р. – К. : КНЕУ, 2008. – С. 479-480.
23. *Труханова Л.В.* Кадры учреждений образования, библиотек / Л.В. Труханова, Д.Л. Щур. — М. : Изд-во Финг्रेस, 2003. — 160 с.
24. *Управление высшим учебным заведением* : учебник для системы доп. образования / под общ. ред. С.Д. Резника, В.М. Филиппова. - 2-е изд., перераб. - М. : ИНФРА-М, 2010. - 768 с. - (Менеджмент в высшей школе. Гр. УМО).
25. *Управление факультетом* : учебник / под общ. ред. С. Д. Резника. - М. : ИНФРА-М, 2008. - 696 с. - (Гр. УМО).
26. *Юхименко Ю.П.* Зростання ролі інформаційно-документаційного забезпечення діяльності вищих закладів освіти / Ю.П. Юхименко // Наукові пошуки молоді у третьому тисячолітті : матер. міжнар. наук.-практ. конф. молод. вчених, аспірантів та докторантів, (15-16 трав. 2008 р.). – Біла Церква, 2008. – С. 99-101.

27. *Юхименко Ю.П.* Концептуальні підходи до проблем управління документацією вищого навчального закладу в Україні у світлі Болонської конвенції / Ю.П. Юхименко // Навчальні заклади культури і мистецтв України : особливості входження в Болонський процес : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (7-8 черв. 2007 р.). – К.: ДАКККіМ, 2007. – С. 65-66.
28. *Якимюк Ю.* Інноваційні технології документаційного забезпечення якості управління ВНЗ [Електронний ресурс] / Ю. Якимюк // Освіта регіону. — № 4. — 2012. — Режим доступу : <http://www.social-science.com.ua/article/932>
29. *Якимюк Ю.* Комунікаційна система документаційного забезпечення управління вищим навчальним закладом : автореф. ... канд.наук із соц.комунікацій / Ю. Якимюк. – К. : НАКККіМ, 2011. – 20 с.
30. *Яценко Р.* Сучасні управлінські технології у вищих навчальних закладах (на прикладі Державного університету інформаційно-комунікативних технологій) / Р. Яценко // Документознавство та інформаційна діяльність: історія, сучасність, перспективи : матер. IX Всеукр. студ. наук.-практ. Конференції. Київ, 14-15 березня 2013 р. – К. : НАКККіМ, 2013. – С. 107-109.

**Людмила Колєчкіна, Катерина Гладиш,
Полтавський університет економіки і торгівлі
Полтава, Україна**

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ

В роботі розглянуто сучасні тенденції розвитку електронного документаобігу. Досліджено проблеми функціонування електронного документаобігу на прикладі супермаркету «Варус - 12» і проаналізовано інтегровані системи електронного документаобігу, що значно покращують всі процедури роботи з документами.

Ключові слова: документ, документаобіг, документація, первинний документ, системи електронного документаобігу

В работе рассмотрены современные тенденции развития электронного документооборота. Исследованы проблемы функционирования электронного документооборота на примере супермаркета «Варус - 12» и проанализированы интегрированные системы электронного документооборота, которые значительно улучшают все процедуры работы с документами.